

SUÇ VE CEZALARIN ŞAHSİLEŞTİRİLMESİ

-İlk Çağlardan Bugüne-

ETEM ÇALIK

✕ @ f / otukennesriyat

YAYIN NU: 2175
KÜLTÜR SERİSİ: 1163

T.C. KÜLTÜR ve TURİZM BAKANLIĞI
SERTİFİKA NU: 49269

ISBN: 978-625-408-795-0

www.otuken.com.tr | otuken@otuken.com.tr

1. Basım: *Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti Üzerine Bir İnceleme*, adıyla MEB Yayınları, 1996.
Ötüken Neşriyat'ta **1. BASIM** (Gözden geçirilmiş ve genişletilmiş.)

ÖTÜKEN NEŞRİYAT A.Ş.®

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 • 34433 Beyoğlu-İstanbul
Tel: (0212) 251 03 50

Genel Müdür: Ertuğrul Alpay

Genel Yayın Yönetmeni: Göktürk Ömer Çakır

Editör: Ayşegül Büşra Paksoy

Kapak Tasarımı: Mahmut Doğan

Dizgi-Tertip: Mahmut Doğan

Kapak Baskısı: CB Matbaacılık

Baskı: Ötüken Neşriyat AŞ

İstiklâl Cad. Ankara Han 65/3 Beyoğlu-İstanbul

Tel: (0212) 251 03 50

Sertifika Nu: 49269

İstanbul - 2025

Kitabın bütün yayın hakları Ötüken Neşriyat A.Ş.'ye aittir.
Yayınevinden yazılı izin alınmadan, kaynağın açıkça belirtildiği
akademik çalışmalar ve tanıtım faaliyetleri haricinde, kısmen veya
tamamen alıntı yapılamaz; hiçbir matbu ve dijital ortamda kopya
edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

Etem alık: 1958 yılında Gümüşhane’de doğdu. Liseyi Bayburt’ta bitirdi. 1982 yılında Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nden mezun oldu. Yüksek lisansını Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “Ziya Gökalp’ta Türkçülük-İslamcılık ve Medeniyetçilik Anlayışı”, doktorasını ise İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde “Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti” konulu tezle tamamladı. İkinci lisans eğitimini aldığı Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi’nden 1994 yılında mezun oldu. 1996-97 arasında Uluslararası Ahmet Yesevi Türk-Kazak Üniversitesi’nde Sosyal Bilimler Enstitüsü müdür yardımcısı olarak vazife yaptı. İnönü Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyoloji Bölümü’ndeki öğretim üyeliği 2015 yılına kadar sürmüş olup, bu tarihten beri aynı üniversitenin Hukuk Fakültesinde gene öğretim üyesi olarak çalışmaktadır. İyi seviyede Fransızca bilen alık’ın başlıca çalışma alanları “Hristiyan Medeniyeti”, “İslam Medeniyeti”, “Sosyal Düzen Kuralları”, “Suç ve Cezalar” ile alakalı olup bu hususlarda yayımlanmış çok sayıda makalesi bulunmaktadır.

Yayımlanmış Kitapları:

Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi ve Cemiyet Tipi Münasebeti Üzerine Bir İnceleme, MEB Yayınları, 1996.

Türk Düşüncesinde Ziya Gökalp -Ziya Gökalp’ta Türkçülük, İslamcılık ve Medeniyetçilik Anlayışı-, Ötüken Neşriyat, 2019.

İki Din, İki Medeniyet -Kaynakları İtibariyle Hristiyan ve İslam Medeniyetlerinin Mukayesesi-, Ötüken Neşriyat, 2022.

İÇİNDEKİLER

İkinci Baskıya Ön Söz.....	13
Ön Söz.....	15
Giriş.....	17

I. BÖLÜM

UMUMİ OLARAK SUÇ VE CEZA

SUÇ VE CEZANIN ÇEŞİTLİ YÖNLERDEN TARİFİ.....	21
Suç.....	21
Ceza.....	21
Cezanın Çeşitli Yönlerden Tarifi.....	21
Cezalandırmanın Meşruluk Temeli (Kaynağı).....	23
TARİH BOYUNCA SUÇ VE CEZA.....	27
Suç.....	27
İptidai Topluluklarda Suç.....	27
Medeni Toplumlarda Suç.....	30
a. Umumi Olarak.....	30
b. Mezopotamya'da: Babililerde.....	32
c. Mısır'da.....	33
d. Hint Toplumunda.....	35
e. İbranilerde.....	36
f. İran'da.....	37
g. Antik Yunan'da: Atina'da.....	38
h. Roma'da.....	40
ı. İslam Toplularında.....	43
Modern Toplumlarda Suç.....	46
Ceza.....	50
İptidai Topluluklarda Ceza.....	50
Medeni Toplumlarda Ceza.....	51
a. Umumi Olarak.....	51
b. Mezopotamya Toplularında: Babililerde.....	52
c. Mısır'da.....	54
d. Hint Toplumunda.....	56
e) İbranilerde.....	57
f. İran'da.....	67
g. Antik Yunan'da: Atina'da.....	70
h. Roma'da.....	77

i. İslam Toplularında.....	84
Modern Toplularda Ceza.....	90

II. BÖLÜM

SUÇ VE CEZALARIN ŞAHSİLEŞTİRİLMESİ

TARİFİ VE UMUMİ OLARAK İZAHI	97
ŞARTLARI	98
Sosyal Şartlar	98
Siyasi Şartlar	100
Ekonomik Şartlar	101
Kültürel Şartlar	102
SUÇ VE CEZALARIN ŞAHSİLEŞTİRİLMESİNİN TOPLUM TİPLERİYLE MÜNASEBETİ	105
İptidai Topluluklarda Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi.....	105
Şartları	105
a. Sosyal Şartlar	105
b. Siyasi Şartlar.....	107
c. Ekonomik Şartlar.....	108
d. Kültürel Şartlar	108
Değerlendirme	108
Medeni Toplularda Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi.....	111
a. Umumi Olarak	111
b. Mezopotamya Toplularında: Sümer ve Babililerde	115
c. Mısır'da	119
d. Hint Toplumunda.....	123
e. İbranilerde.....	125
f. İran'da	132
g. Antik Yunan'da: Atina'da.....	137
h. Roma'da (Cumhuriyet döneminde)	143
Şartları	143
a. Sosyal Şartlar	143
aa. Sosyal Farklılaşma	143
ab. Siyasi Farklılaşma.....	148
ac. Kültürel Farklılaşma	149
ad. Ekonomik Farklılaşma	150
b. Siyasi Şartlar.....	151
c. Ekonomik Şartlar.....	152
d. Kültürel Şartlar	153
i. İslam Toplularında.....	157
Umumi Olarak	157
Şartları.....	158

a. Sosyal Şartlar	158
b. Siyasi ve Hukuki Şartlar	161
c. Kültürel Şartlar.....	162
d. Ekonomik Şartlar	162
Değerlendirme	168
Modern Topumlarda Suç ve Cezaların Şahsileştirilmesi	171
Umumi Olarak Şartları.....	171
Değerlendirme	174
NETİCE.....	177
BİBLİYOGRAFYA.....	181
DİZİN	185

Giriş

Suç ve ceza vakıaları, insanların toplu hâlde yaşamaya başladıkları tarihlerden beri değişik biçim ve anlayışlar altında var olagelmiştir.

Hukukun ayrı bir gerçeklik olarak ortaya çıkmadığı zamanlarda da toplu hâlde yaşayan insanlık, kendi hak anlayışına göre bazı fiilleri “yasak” kategorisine sokmuştur. Gerçi toplum gerçeğinin meydana gelmediği, en küçük sosyal birimin “topluluk” olduğu zamanlarda, medeni ve modern toplum çağlarında olduğu gibi yazılı hukuk kurallarına, ceza vermekle vazifeli, sosyal ve siyasi gerçeklerden müstakil hâlde gelmiş bir yargı organına rastlanmadığı gibi, diğer kültür unsurlarından ayrı ve müstakil bir hukuk gerçeğine de rastlanmıyordu. Yine de bu çağlarda da yine insanlığın kendine has hak ve adalet anlayışı vardı. Topluluk kendi varlık ve bütünlüğü için tehlikeli gördüğü bazı fiilleri cezalandırma yoluna gidiyordu. Ancak bu çağlardaki “hukuk” daha doğrusu “adalet” anlayışı topluluğun “totemci” zihniyetinin bir parçası idi ve dinî düşünüş, tam olarak belirmemesi dolayısıyla sihrî düşünüşle iç içe geçmiş bir durumda idi. İşte iptidai toplulukların da kendilerine göre bir hukuk anlayışı olduğu için, suç ve cezaların şahsileştirilmesinin incelenmesine bu topluluklardan başlanacaktır.

İptidai topluluklardan sonra medeni toplumlar incelenecektir. Tabii isminden de anlaşılacağı gibi, artık insan grupları mahiyet değiştirmiş ve “topluluk” safhasından “toplum” safhasına geçmiştir. Bu safhaya geçmek için, maddi ve manevi birçok unsurun da değişmesi gerekmiştir. Maddi unsurların başında gelen; tabiatın sunduğu imkânları değerlendirmek, çoğaltmak ve tabii çevreyi işletmekten; manevi unsurlardan, bilhassa dış çevreyi anlama ve değerlendirme tarzına kadar bir dizi değişiklik, medeni toplum safhasına ulaşılmasının işareti olmuştur. Bu sebeple insanlığın ulaştığı bu safha da, ikinci bir safha olarak ve ayrı bir başlık altında incelenecek, ancak model olarak alınabilecek belli bir toplum olmadığı için, bu safha tek tek toplumlar açısından ele alınacaktır.

Son olarak, modern toplumlar safhası belli bir model çerçevesinde incelenecek. Bu yapılırken de “modernlik” safhasına gelmiş bir toplumun belli başlı özellikleri toplu olarak verilecektir. Asıl mev-

zumuz olan “suç ve cezaların şahsileştirilmesi” ise, bu toplumlardaki suç ve ceza anlayışından yola çıkılarak “mücerret” bir tarzda açıklanmaya çalışılacak ve tek tek toplumlarla irtibatlandırılmayacaktır.

I. BÖLÜM
UMUMİ OLARAK SUÇ VE CEZA

SUÇ VE CEZANIN ÇEŞİTLİ YÖNLERDEN TARİFİ

Suç

Modern ceza hukuku sistemlerinde suç, esas olarak çeşitli unsurları itibarıyla tarif edilmektedir. “İkili ayırım” adı verilen geleneksel teoriye göre suç, “kusurlu irade ile işlenen bir fiil”dir. Dolayısıyla suçun biri maddi (objektif), diğeri manevi (sübjektif) olmak üzere iki kurucu unsuru vardır. Üçlü ayırım adı verilen teoriye göre ise, suç “hukuka aykırı ve kusurlu bir insan fiili” dir. Dolayısıyla suç biri tipik fiil, diğeri hukuka aykırılık ve üçüncüsü de kusurluluk olmak üzere üç genel kurucu unsurdan oluşmaktadır.¹

Yukarıda verilen tarif, suçun saf hukuki açıdan yapılan tarifidir. Bunun yanında sosyolojik açıdan yapılan suç tariflerine de rastlanmaktadır. Durkheim’e göre suç, kolektif vicdanın ancak belli nitelikte bir ihlale verilen addır. Suç olabilmek için kolektif vicdanın 1- müşterek, 2- kuvvetli, 3- belirli hâllerine karşı gelinmiş olması lazımdır.²

Demek ki Durkheim’e göre kolektif vicdanın her türlü ihlali suça vücut vermez. Bir ihlalin suç sayılabilmesi için, ihlal edilen duygu veya inancın belli bir şiddet derecesinde olması ve toplum fertlerince ortaklaşa hissedilmesi gerekir. Yani herhangi bir fiil, bir toplumun tamamına verdiği rahatsızlık nisbetinde ve ancak bu rahatsızlığın belli ve kuvvetli olması durumunda suça vücut verir ve ceza denilen müeyyideyi davet eder.

Ceza

Cezanın Çeşitli Yönlerden Tarifi

Cezanın tarifi sosyologlara, hukukçulara ve felsefecilere göre değişmektedir. Sosyologlar ekseriyetle cezayı, suçun toplum hayatında yarattığı rahatsızlığa, sosyal yapıda meydana getirdiği tahribata bir karşılık ve toplum tarafından belirlenen bir bedel olarak telakki

¹ Toroslu, Nevzat; *Ceza Hukuku*, Birinci Baskı, Savaş Yayınları, Feryal Matbaacılık (Ankara-1988), s. 41-42.

² Topçuoğlu, Hamide; *Hukuk Sosyolojisi Dersleri (Sosyolojik Açıdan Hukuk)*, Cilt: II, Işın Yayıncılık (Ankara-1984), s. 66-67.

ederler. Nitekim, Levy-Bruhl'e göre ceza, suçun yarattığı sosyal tepkiye denir ve cezanın şiddetini suçun kolektif şuurda yarattığı tahrik tayin eder.³ Durkheim'e göre ise ceza esas itibarıyla cemiyetin, bazı davranış kurallarını ihlal etmiş olan üyeleri aleyhine, müesses bir heyet marifetiyle icra ettiği ve şiddeti derecelere tabi, ihtirasî bir tepkiden ibarettir.⁴

Bu her iki sosyolog da cezayı, suç olarak vasıflandırılan fiilin toplum bünyesinde yarattığı tahribatı ve kolektif şuurda meydana getirdiği tahriki esas alarak tarif etmektedirler ve her ikisi için de ceza toplumun suç işleyene, işlediği suç ölçüsünde tayin ettiği bir kefareten ibarettir.

Cezayı böyle ele alınca, tabiidir ki, cezanın adil veya adaletsiz oluşu şeklinde bir tenkide de imkân kalmamaktadır. Zira o, bu durumuyla neredeyse fertlerin iradesinden tamamen ayrı ve müstakil olarak ortaya çıkmaktadır.

Hukukçulardan Dönmezer ve Erman'a göre ceza, topluma karşı yapılan zararlı bir fiilin karşılığı olarak ve toplum adına uygulanan bir müeyyidedir.⁵

Felsefeciler ise cezayı kendi felsefi sistemlerine göre korunması gerekli değeri esas alarak tarif etmektedirler. "Mutlak Adalet Teorisi" taraftarlarına göre ceza, insanların vicdanlarına hitap eden adaletin yerine getirilmesi emrinin bir sonucudur.⁶ Burada cezanın maddi unsurlarına değinilmekte; ceza toplumla, toplumun ortak arzu veya tepkisiyle irtibatlandırılmamakta; sadece mücerret adalet düşüncesinden hareketle tarif edilmektedir.

Yine felsefecilerden Kant'a göre, "ceza yaptırımına başvurulması", hürriyeti güvence altına almak için hürriyetin sınırlandırılması anlamını taşır.⁷ Burada da ceza, mücerret "hürriyetin korunması" düşüncesinden hareketle tarif edilmektedir.

³ Levy-Bruhl, Henri, *Suç Sosyolojisine Giriş*, Tercüme Eden: Ümit Meriç, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayını, Aynı Baskı, Edebiyat Fakültesi Matbaası (İstanbul-1984), s. 289.

⁴ Topçuoğlu, age., s. 73.

⁵ Dönmezer Sulhi-Erman, *Sahir Nazarî ve Tatbikî Ceza Hukuku, -Genel Kısım-*, Cilt: 1, 8. Baskı, Filiz Kitabevi Yayınları, Formül Matbaası (İstanbul-1983), s. 6.

⁶ Güriz Adnan, *Hukuk Başlangıcı*, Ankara Üniversitesi (Ankara-1987), s. 171.

⁷ Aynı eser, s. 171

II. BÖLÜM
SUÇ VE CEZALARIN ŞAHSİLEŞTİRİLMESİ

TARİFİ VE UMUMİ OLARAK İZAHİ

Suç ve cezaların şahsileştirilmesi, suçun işlenmesini gerçekleştirmek veya kolaylaştırmak yönünde maddi veya manevi fonksiyon icra edenlerin suçlu sayılması ve sadece onların cezalandırılması olarak tarif edilebilir.

Bu tarif, modern ceza hukuku sistemlerindeki suç ve ceza anlayışına da uygundur. Medeni toplumlar çağında da suç ve ceza konusundaki bu anlayışa yaklaşıldığı olmuştur. Ancak, bu anlayışın bütün ceza kanunlarına hâkim olması, esas olarak modern çağlarda mümkün olabilmıştır.

Bu tarifi biraz açacak olursak şunu söyleyebiliriz: Modern ceza hukuku sistemlerinde, suçlu sadece fiili bizzat gerçekleştiren veya gerçekleştirilmesi için gerekli hareketi icra eden kişi değildir. Bu suçun işlenmesi için faile manen destek olan, onu kışkırtan, onda suç işleme fikrinin meydana gelmesine yardım eden, suçun icrasına başlandıktan sonra da madden veya manen neticenin gerçekleşmesini kolaylaştıran kimseler de suçludur. Yani suç sayılan fiilin gerçekleşmesinde maddi veya manevi bir rolü olmayanların cezaî mes'uliyetinin de bulunmayışı, suç ve cezaların şahsiliği ilkesinin bir neticesidir. Modern hukukta ceza; suç sayılan fiille nedensellik ilişkisi içinde, ona eş, onunla orantılı ve ödetici bir tepkidir.¹

Bu ilke, modern çağların “insan” anlayışına da uygundur. Çünkü insan artık, eski çağlarda olduğu gibi mensup bulunduğu cemaat veya toplumun bir parçası olması dolayısıyla ve o cemaat veya topluma göre değerlendirilmemektedir. İnsan sırf insanlığı dolayısıyla, hür irade sahibi bir fert olarak değer taşımaktadır. O hâlde, bir suç tamamen kendi iradesi ile işlemeyen, o suçu işlerken iradesi az çok bağlı olan kimse, o suçtan tek başına mesul sayılamayacak ve suçun işlenmesinde iradî olarak rol oynayan başka kimseler varsa, onlar da neticeden mesul olacaklardır.

Modern ceza kanunlarında suça iştirak edenlerin de asıl fail gibi cezalandırılmalarının mantığı buradadır. Suç ve cezanın böyle anlaşılması, cezalandırmanın sosyal gayesine de uygundur. Hafizoğul-

¹ Aynı eser, s. 201.

ları'nın da belirttiği gibi; "Cezanın esas olarak amacı suçluluk tehlikesine karşı toplumsal savunmadır. Ama bu savunma, cürmî bir fiile tepki şeklinde gerçekleşen, dolayısıyla o fiile, açıkcası o fiilden doğan toplumsal tehlikeye uygun bir savunmadır."²

ŞARTLARI

Sosyal Şartlar

Suç ve cezaların şahsileştirilmesinde en ehemmiyetli sosyal şart, toplumun sosyal, siyasi, kültürel ve ekonomik yönden farklılaşmasıdır.

Sosyal farklılaşma ile fert, toplumdan ayrı bir şahsiyet kazanabilecek ve topluma, hayatının bütün yönleriyle bağlı olmaktan kurtulacaktır. Bu farklılaşmanın suç ve cezalar yönünden neticesi ise "cezaî mesuliyetin şahsileşmesi" olacaktır. Çünkü toplumdaki diğer fertlerden farklılaşan ve ferdiyet kazanan kişi, suç sayılan fiillerini kendi istek ve iradesiyle işlemiş olacaktır. Yani burada klan veya kabile hayatı ortadan kalktığı için suçu işleyen, topluluk değil bizzat fert olacaktır. Dolayısıyla, o topluluktan herhangi bir fert değil, ancak suçu bilfiil işleyen ve varsa azmettiren kişi hedef alınmakla cezaî müeyyide tatbik edilmiş olacaktır.

Ancak, burada sözünü ettiğimiz, sosyal farklılaşmanın ileri derecede gelişmiş bir şeklidir. Yoksa sosyal hayatın basit bir farklılaşması, suç ve cezaların şahsileştirilmesine imkân vermez.

Siyasi farklılaşma da sosyal farklılaşmanın bir başka yönüdür. Siyasi farklılaşma toplumdaki idare eden-idare edilen farklılaşmasıdır. Bu, sosyal farklılaşmanın daha ileri ve gelişmiş bir safhasıdır. Bu safhada toplum hayatını düzenleyecek siyasi bir organa ihtiyaç duyulur ki, siyasi gerçekliğin sosyal gerçeklikten ayrılması ve müstakil duruma gelmesi, bu safhada mümkün ve zaruri olur.

Siyasi gerçekliğin sosyal gerçeklikten ayrılmasının suç ve cezalar yönünden neticesi ise, toplumda suç sayılan fiillere tatbik edilecek cezaî müeyyideleri belirleyecek ve tatbik edilmesini gözetecek olan belirli organların da meydana gelmesidir. Böylece cezanın "belirli" olmasıyla beraber "ölçülü" olması da mümkün hâle gelir. Bunun

² Aynı eser, s. 209.

NETİCE

Netice olarak Őu sylenabilir: Suç ve cezaların Şahsileştirilmesi tek başına hukuki bir geliŐmenin eseri değildir. Hatta denilebilir ki, bu meselenin hukuki yn sadece, geliŐmesinin son safhasına gelmiş bir vakıanın düzenlenmesi, bu vakıaya resmiyet kazandırılması olmuştur. Bu; toplumların dinî, felsefi ve kültürel yapılarından sınıf düzenini ifade eden sosyal yapılarına, ekonomideki hâkim sektörden toplumun refah seviyesine ve siyasi iktidarın kurulma ve deĐiŐme tarzına kadar uzanan birçok hukuk dıŐı faktörün eseridir.

Bu yönde atılan ilk adımlar dinî-mitolojik düŐüncelerden gelmiŐtir. Nitekim, daha İlk ağ'da Sümer mitolojisinde "cezanın suça oranlı" olmasından bahsedilmekteydi. Yine cezaların hafiflemesinin ve bilhassa köleler hakkında hükmolunan cezaî meyyidelerdeki yumuŐamanın izlerini de ilk olarak Tek Tanrılı dinlerde görüyoruz. Zaten yukarıda zikrettiğimiz hukuk dıŐı faktörlerden başka, suç ve cezaların Şahsileştirilmesinin hukuki Őartı da cezaların yumuŐamasıdır. Tek Tanrılı dinlerin suç ve cezalar konusunda getirdiği başka bir yenilik de, ferdin hür irade sahibi bir varlık olarak, günah -dolayısıyla suç- sayılan fiillerden tek başına mesul olacağı yolundaki anlayıŐtır.

Suç ve cezaların Şahsileştirilmesinin fikr temelinin dinler çerçevesinde Doğu'da hazırlanmıŐ olmasına karşılık, maddi temelleri Batı'da atılmıŐtır. Tek Tanrılı dinlerin hâkim olduğu toplumlarda, insanın, hür iradesiyle işlediği günah veya suç sayılan fiillerinden tek başına sorumlu olması ve müeyyidesine de katlanması ile dinî olarak "ferdileŐmesi"nden sonra sınaileŐmenin geliŐmesinin iÇ bölümünü arttırması neticesinde, eserin veya iÇin tamamından değil, kendi yaptığı kadarından mesul olmasıyla ekonomik olarak da "ferdileŐmesi" gerçekleŐmiŐ ve böylece suç ve cezaların Şahsileştirilmesinin maddi temeli de hazırlanmıŐ oldu.

Ekonomik "fertleŐme"ye yol açan ve ilm, felsefi ve teknik geliŐmenin neticesi olan "kültürel fertleŐme"ye evvelki bölümlerde temas etmiŐtik. Burada sadece bir hatırlatma olarak, bunun, Rönesans ve Reform hareketlerinin, insana "fert" olarak değer vermeleri

DİZİN

A

- Adalet 20, 21
Ahameniş Hanedanı 65
Ahuramazda 36, 65, 66, 132
Ahzab Sûresi 165
Aile içi zina 58
Akad 50, 113, 117
Anadolu 35, 37, 65, 147, 151, 159
Antik Yunan 7, 8, 36, 37, 38, 63, 68,
135, 136, 151, 166
Areopag 138
Argos 74
Aristophanes 73
Arsal, Sadri Maksudi 34, 36, 38, 54,
70, 72, 74, 75, 121, 136, 137,
141, 179
Atina 7, 8, 36, 37, 38, 39, 68, 69, 70, 71,
72, 74, 75, 83, 91, 135, 136, 137,
138, 139, 140, 167
Avam Kamarası 89
Aziz Pol 153

B

- Babil İmparatorluğu 30, 113, 114
Babilliler 30, 115
Baker, Simon 39, 179
Barbarlar 101
Bentham 21
Beşyüzlü Meclisi 69, 136, 137, 138
Bougle, C. 108, 179
Brahma 34
Brahmanlar 34, 121, 122
Braudel, Fernand 31, 39, 40, 179
Bule 138

Büyük Kral 66, 67, 132

Büyük Teodosyüs 152

C

- Cahiliye Dönemi 156, 157, 158, 159,
160, 163
Ceza 7, 19, 20, 21, 32, 42, 47, 48, 49, 88,
90, 92, 133, 143, 150, 173, 174,
179, 180, 181, 182
Cicero 151, 152
Cinci 127
Cline-Graham 37, 55, 65
Concilia Plebis Tributa 77
Cumhuriyet 40, 76, 77, 79, 146, 147,
149, 150, 151

Ç

- Çağatay, Neşet 89, 156, 157, 164, 179,
180

D

- Darius 36
Davies, Norman 37, 179
Deir el-Medina 53
Demircioğlu, Halil 148, 152, 179
Demokritos 69
Devlet 141
Diakov-Kovalev 31, 32, 33, 36, 37, 39,
52, 54, 55, 66, 69, 72, 74, 75,
120, 123, 124, 133, 137
Dicle 66, 111, 115
Din 5, 26, 34, 35, 45, 46, 108, 112, 118,
127, 136, 140, 151, 168, 181
Dinî suçlar 45

Diocletianus 146
 Dönmezer 20, 22, 44, 47, 173, 179
 Dönmezer, Sulhi 20, 22, 44, 47, 173,
 179
 Durkheim 19, 20, 25, 32, 50, 53, 54, 64,
 70, 91, 98, 119, 180

E

Ebu Hanife 88
 Ebu Zehra 42, 180
 Ecclesia 137
 Ekonomik farklılaşma 97, 132
 En'am Süresi 42, 165
 Ephesos 66
 Erman 20, 22, 173, 179
 Eski ve Yeni Ahit 35

F

Fırat 66, 111, 115
 Filistin 123, 151
 Firavun 32, 53
 Fransa 44, 90, 108, 151, 179
 Fratri 26
 Freeman, Charles 31, 32, 37, 38, 39, 40,
 52, 180
 Freyer, Hans 89, 180
 Fuhuş 38, 136
 Furon, Raymond 66, 180

G

Gılgamış Destanı 117
 Giordano Bruno 102
 Gökberk, Macit 101, 151, 152, 180
 Grup totemciliği 26
 Gurwitch, Georges 104, 180
 Günaltay 50, 51, 65, 66, 67, 111, 113,
 116, 130, 180
 Güneş Tanrısı, Ra 52
 Güvenç, Bozkurt 110, 111, 112, 118,
 180

H

Hadd 42, 84
 Hafızoğulları, Zeki 91, 92, 95, 180
 Hak 67, 156
 Hâkim 122
 Halife Ebubekir 85
 Halk Meclisi 69, 75, 76, 77, 135, 137,
 138, 149
 Hamitoğulları, Beşir 88, 89, 90, 180
 Hammurabi 30, 31, 50, 51, 113, 114,
 117
 Hammurabi Kanunları 31, 50, 51
 Hera 73
 Hermes 72, 73
 Hicaz 157, 158, 159, 160, 161, 162, 167
 Hinduizm 34
 Hint toplumu 33
 Horatius 151, 152
 Horenheb 53
 Hristiyanlık 82, 152, 153, 154, 165,
 166, 167
 Hristos 153
 Hukuk 5, 19, 20, 22, 23, 26, 34, 40, 45,
 75, 81, 104, 108, 179, 180, 181,
 182
 Hukuk Tekniği Okulu 23

I

Ius Civile 147
 Ius Quiritium 147
 Iustinianus 44, 154

İ

İbraniler 55, 56, 123, 127, 158
 İdam 57, 71, 133
 İnan, Afet 52, 53, 118, 119, 180
 İncil 152, 153, 180
 İndus 33
 İngiltere 44, 89

İptidai topluluklar 107

İran 7, 8, 35, 36, 38, 65, 66, 67, 130,
131, 132, 133, 134, 147, 166,
180

İrtidat 84

İslam ceza hukuku 82

İslam dini 82, 156, 163, 164, 165

İslam hukuku 42, 43, 44, 84, 164, 165

İslamiyet 35, 41, 58, 155, 160, 163, 166,
179

İsrail 56, 58, 59, 114, 182

İsrailoğulları 129

İtalya 39, 90, 143, 146, 148, 150, 151

İtalyan Üçüncü Okulu 23

J

John Locke 45

K

Kâbe 157

Kâhin 57

Kamusal suçlar 78, 79

Kant 20, 21

Kapani, Münci 45, 180

Karadeniz-Çelebican, Özcan 142, 148

Karaman, Hayreddin 43, 83, 85, 87,
181

Kast 33

Kenanlılar 128

Kınal 30, 50, 51, 181

Kıyas 43, 86, 107

Kitab-ı Mukaddes 35, 56, 65, 152, 153,
180, 181

Klan 48, 107, 124

Klasik Okul 22, 23

Köle 62, 113, 124

Kral 40, 53, 66, 67, 116, 121, 131, 132,
133

Kral Kambis 67

Kral Osorkon 53

Kundakçılık 78

Kur'an-ı Kerim 84, 85, 163, 164, 181

Kureyş 159

Küçük, Abdurrahman 34, 69, 152, 169,
182

L

La Gorce 73, 181

Levy-Bruhl 20, 26

Livata 58

Lucretius Carus 151

M

Magistralıklar 76

Malinowski 49, 108, 181

Mansel, Arif 68, 135, 181

Matta 152, 153, 154, 180

Medeni toplumlar 28, 29, 49, 95, 109,
169

Med Savaşları 69, 137

Mekke 41, 156, 159, 160, 162

Memo Larousse 72, 73, 181

Meşru Savunma Teorisi 21

Metekler 135

Meton 69

Mezopotamya 7, 8, 30, 31, 32, 33, 35,
50, 52, 56, 111, 112, 113, 114,
115, 120, 134, 158, 159, 166,
179, 181

Mısır 7, 8, 31, 32, 33, 35, 38, 50, 52, 53,
56, 66, 72, 82, 83, 112, 117, 118,
119, 120, 121, 128, 134, 147,
151, 158, 166, 179, 180

Miletos 37

Modern toplumlar 88, 169, 170, 171

Musa kanunları 64

Musevilik 82, 127, 166

Mutlak Adalet Teorisi 20, 21

N

Nil Nehri 111, 118, 120
Nisâ Sûresi 164

O

Okandan, Recai Galip 40, 44, 79, 80,
81, 144, 145, 146, 181
On Emir 35
Oniki Levha Kanunu 77, 78, 79, 80,
81, 147
Orta sınıf 169
Ostrogorski, Greorgi 154

Ö

Örf ve âdet 126

P

Patricius 75
Pers İmparatorluğu 35, 130, 131
Persler 35, 37, 65
Plebs 76, 77
Pozitif Okul 23
Praetor 147
Praetor hukuku 147
Principatus 146, 149, 151
Protestanlık 89

R

Rado, Türkân 78, 81, 144, 145, 181
Rahipler 118
Recm 58
Reform 88, 89, 90, 101, 102, 175
Roma İmparatorluğu 38, 39, 41, 143,
147, 148, 151, 152, 155, 182
Rönesans 88, 89, 90, 101, 102, 175

S

Sabine 70, 135, 140, 181
Sami 51

Sanayi İnkılabı 89, 102
Sanayi Kapitalizmi 90
Senato 76
Seneca 151, 152
Septimus Severus 40
Sınıf 83
Siyasi suç 27
Solon 138
Son İmparatorluk Dönemi 144
Soylular 112, 113
Sparta 68
Suç 5, 7, 8, 15, 19, 20, 22, 25, 28, 40,
42, 44, 46, 51, 75, 95, 96, 97, 98,
100, 103, 107, 109, 114, 136,
150, 160, 169, 172, 173, 175,
180, 181, 182
Suç ve cezaların beşerleşmesi 109
Suç ve cezaların şahsileştirilmesi 95,
114, 175
Sudralar 34, 122
Susa 66
Süleyman 126
Sümer 8, 50, 100, 111, 112, 113, 114,
115, 116, 117, 175
Sümerler 114, 115

Ş

Şafak, Ali 42, 43, 181
Şenel 27, 28, 29, 32, 49, 103, 105, 112,
113, 117, 181

T

Taif 159, 160
Tanilli, Server 77, 118, 121, 142, 148,
182
Tanrı 32, 36, 39, 45, 50, 52, 56, 66, 73,
102, 111, 113, 116, 120, 127,
129, 132, 134, 153, 158, 166,
168
Tarpeia 144

Ta'zir 43, 87, 88
 Teb 53
 Teeter 33, 53, 179
 Tevrat 35, 56, 57, 58, 60, 61, 62, 64,
 125, 126, 127, 130
 Tevrat-ı Şerif 35, 125, 127, 130
 Tiber Nehri 142
 Topçuoğlu, Hamide 19, 20, 25, 32, 114,
 124, 125, 128, 180, 182
 Topluluk 15, 161
 Toplum 22, 29, 34, 84, 85, 124, 129,
 156, 182
 Totem dini 25
 Trobriand 108
 Tuna, Korkut 113, 182
 Tümer, Günay 34, 152, 182
 Türk Ceza Kanunu 174
 Türkoğlu, Halide Gökçe 149, 150, 182

U

Uzuv kat'ı 70, 83

Ü

Üçyiğit, Ekrem 143, 147, 152, 182
 Ülken 26, 27, 28, 48, 104, 105, 182

V

Vaisyalar 34
 Von Liszt 22

W

Weber 89

Y

Yahudi 57, 153
 Yakup Peygamber 56
 Yeni Krallık Dönemi 53
 Yunan 7, 8, 31, 36, 37, 38, 63, 68, 69,
 72, 73, 74, 135, 136, 147, 148,
 151, 153, 158, 166, 179, 180,
 181
 Yunanlar 39, 74-76, 103, 138

Z

Zariyat Sûresi 165
 Zerdüş 36, 65, 66
 Zerdüşçülük 131
 Zeus 73
 Zina 40, 42
 Zoroastercilik 131
 Zümer Sûresi 42